

bubnju kao jedini autoritet lađe: / Veseli se narode! Otkriveno je Novo kopno! Dolazi nova historijska faza prosperiteta! / Da nije nas bilo, ti bi se bio vratio, narode, u svoju staru domovinu! / O nikada se ti, narode, ne bi usudio u Nepoznato, da ne bje nas! A sada si postao nosiocem jedne nove historijske faze! / Eto! Narode! Veseli se! Kopno! Kopno! / Ubili smo zloduha i otkrili Novo kopno! Narode! Neka grunu topovi – neka ječe trube, neka živi Nova Zemlja!«

Nakon »gigantske trilogije« slijedi *Maskerata* (nastala 1913, prvi put objavljena 1914), »karnevalska ljubavna igra« jednostavne aktancijalne strukture utemeljene na ljubavnom trokutu. Središnji je događaj bračna kriza koja kulminira jedne pokladne noći i očituje suprotstavljene svjetonazore tipološki oblikovanih likova. I tekst *Maskerate* izmijenjen je za ovo izdanje. K. je ponešto proširio replike, promijenio ime ženskog lika (Pierretta je postala Kolombina) i intervenirao u sam svršetak drame, naglasivši Don Quixoteovu ironiju i Kolombininu spoznaju. Drama *Kraljevo* (nastala 1915, objavljena 1918) prikazuje zbivanja na Kraljevskom sajmu, »jedne kolovozne noći u predratnom Zagrebu«. Kaotičnost i grotesknost temeljne su značajke dramskog svijeta (»Sve je to jedan golemi kotao u kom se puše i vriju čudne varave pare, divlji zvuci – čarobne boje – bolesna lica«). Takva je atmosfera ostvarena uporabom svih scenskih izražajnih sredstava, istodobnošću različitih prizora, isprepletenošću mnoštva likova, njihovih skupina i sudbina te prožimanjem stvarnoga i fantastičnoga. *Kraljevo* je također doživjelo u ovom izdanju niz dopuna koje uglavnom pojačavaju središnji ugođaj drame. Krležine amplifikacije i preformulacije naglašavaju socijalnu obilježenu pojedinosti likova ili njihovih sukoba, donose domoljubne nazdravičarske motive, ocjene o ženskoj naravi i detaljnije opise svijeta »zagorskih saturnalija«. S takvim je pojačavanjima potpuno sukladna izmjena na kraju drame, pa tako Janeza – umjesto konobarica iz prvoobjavljene varijante – smještaju u mrtvačka kola smetlarice. Posljednja drama u knjizi, *Adam i Eva* (napisana i objavljena 1922), obrađuje vječni sukob između spolova i kružnom strukturom pokazuje njegovu trajnost. Dramska se struktura sastoji iz dvaju dijelova. U prvom je prikazan prekid ljubavne veze između Čovjeka i Žene u stvarnom svijetu, a u drugome ponovni susret s onu stranu života. Najznačajnija izmjena u ovom izdanju *Adama i Eve* umetanje je prizora iz vlaka u strukturu dramske radnje. Taj prizor znatno povećava broj likova i mijenja način Čovjekova samoubojstva (umjesto revolvera – skok iz vlaka). Posljednja je didaskalija također funkcionalno proširena zbog naglašavanja kružne strukture. Tako završna rečenica iz prve varijante: »Dok to kelner govori, gore se par svijeta u klupko« (*Kritika*, 1922, 10–12), sada glasi: »Dok to kelner govori, gore se par svijeta u klupko, a edenski

se perivoj pretvara u stjeničavu hotelsku sobu, zeleno rasvjetljenu, banalnu i prljavu.« De. D.

LEIBNIZ, Gottfried Wilhelm, njemački filozof i matematičar (Leipzig, 1. VI. 1646 – Hannover, 14. XI. 1716). Autor je niza matematičkih, logičkih i prirodnoznanstvenih otkrića, a na području filozofije razvio je značajnu racionalističku koncepciju: sve duhovne i materijalne pojave svode se na duhovne čestice, monade, koje teže prema najsavršenijoj među njima, Bogu.

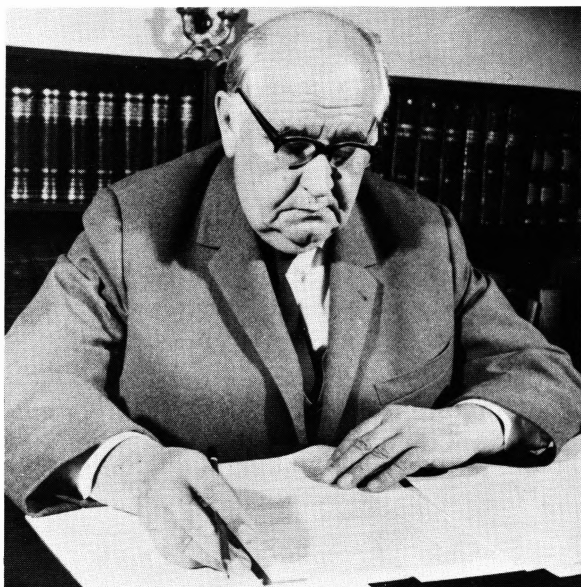
Leibniz je potaknuo Krležu na čitanje Petronijevičeve *Istorije novije filozofije* (1942), pa o njemu piše u dnevničkom zapisu iz 1942 (*Marginalia na temu o spoznajnoteorijskoj magiji*, Delo, Beograd 1956, 11). Leibnizov racionalistički osvrt na Lockeja (»ništa nije u razumu što nije prije bilo u osjetilu – osim samog razuma«) K. smatra lukavstvom. Prigovara Leibnizu kako je zamisao monadnog sustava aristokratska i antikritička, a proizašla iz njegova karijerizma; premda te njegove ideje ocjenjuje naivnima i djetinjastima, ne odriče im vidovitost i vrijednost znanstvene anticipacije. Naposljedku odbija Leibnizov stav o ovom svijetu kao najboljem od svih mogućih svjetova. A. Žž.

LEITNER, Andreas, austrijski slavist (Steinfeld na Dravi, 13. IX. 1941). Studirao slavistiku i filozofiju u Saarbrückenu i Heidelbergu; doktorirao 1986. tezom o M. Krleži; predaje na Sveučilištu u Klagenfurtu. U monografiji *Lik umjetnika kod Miroslava Krleže (Die Gestalt des Künstlers bei Miroslav Krleža)*, 1986), zavidnom je akribijom i kritički precizno obradio likove umjetnika, središnji tematski kompleks u Krležinu dramskom i proznom djelu, istraživši sustavno fenomenologiju toga toposa svjetske književnosti u djelu hrvatskoga književnika. I u ostalim tekstovima o Krleži Leitner pokazuje izraziti senzibilitet za teoriju književnosti i umjetnosti te njihove filozofske aspekte implicirane u Krležinim djelima. Analizira i specifičnost Krležina književnog izraza i jezika smještajući ga u europski književni prostor. Uz to je objavio studiju *Rasap stvarnosti i gubitak smisla kod Philippa Lorda Chandosa Huga von Hofmannsthala i Filipa Latinovicza Miroslava Krleže (Wirklichkeitszerfall und Sinnverlust bei Hugo von Hofmannsthals Philipp Lord Chandos und Miroslav Krležas Filip Latinovicz, Slavistična revija*, 1985, 2) te članke o Krleži i njegovim djelima u raznim leksikonima. Ma. Sta.

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD. Nakon što je u listopadu 1918. postao slobodni umjetnik, Krleža tek 5. X. 1950. dobiva stalno namještenje postavljanjem na mjesto direktora Leksikografskoga zavoda FNRJ, na kojemu ostaje sve do smrti. Zavod je osnovala Vlada FNRJ na prijedlog Savjeta za nauku i kulturu. Uredba o Leksikografskom zavodu FNRJ (br. 529, *Službeni list FNRJ*, 18. X. 1950) glasi: »Član 1: Pri Savjetu za nauku i kulturu Vlade FNRJ osniva se Leksikografski zavod FNRJ sa sje-

dištem u Zagrebu. Član 2: Zadatak Leksikografskoga zavoda FNRJ je da skuplja i obrađuje leksikografski i drugi materijal potreban za izdavanje enciklopedija, leksikona, monografija i sličnih djela. Član 3: Radom Leksikografskog zavoda FNRJ rukovodi direktor, koga postavlja Predsjednik Vlade FNRJ na prijedlog Predsjednika Savjeta za nauku i kulturu Vlade FNRJ. Član 4: Za izvršenje pojedinih zadataka Leksikografski zavod FNRJ može osnivati redakcione komisije i odbore. Član 5: Leksikografski zavod FNRJ ima poseban proračun koji ulazi u sastav proračuna prihoda i rashoda Savjeta za nauku i kulturu Vlade FNRJ. Direktor je naredbodavac za izvršenje proračuna. Član 6: Potanje propise o organizaciji i radu Leksikografskog zavoda FNRJ donijet će Predsjednik Savjeta za nauku i kulturu Vlade FNRJ. Član 7: Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu FNRJ.« Uredbu su potpisali: predsjednik Vlade FNRJ i ministar narodne obrane, maršal Jugoslavije J. Broz-Tito te ministar Vlade FNRJ, predsjednik Savjeta za nauku i kulturu R. Čolaković. Uredbom br. 583 od 9. X. 1962 (*Službeni list FNRJ*, 17. X. 1962) Zavod mijenja naziv u Jugoslavenski leksikografski zavod, postaje ustanova sa samostalnim financiranjem; direktora bira savjet Zavoda a postavlja Savezno izvršno vijeće. Tu je uredbu potpisao predsjednik Republike J. Broz-Tito. Nakon Krležine smrti, institucija se 20. I. 1984. registrirala pod nazivom Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, a od 16. IX. 1991. nosi naziv Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.

Ideja o osnivanju Zavoda dugo je sazrijevala u Krleži. Odlučujući je poticaj dobila u povodu izložbe srednjovjekovne umjetnosti naroda Jugoslavije u Parizu (ožujak 1950), kada se potvrdilo uvjerenje kako svijet nije gotovo ništa znao o ovim prostorima. Potreba da se to stvaralaštvo izrazi u enciklopedijskoj formi odgovarala je strukturi Krležina duha i djela (M. Lončar, predgovor u knj. *99 varijacija*, Beograd 1972). Za svoju je ideju K. dobio punu podršku J. Broza-Tita i R. Čolakovića, što je rezultiralo njezinim brzim ostvarenjem. Osnivanje Zavoda K. je mogao ostvariti u Zagrebu gdje je već postojala jaka hrvatska leksikografska tradicija i neposredno radno iskustvo na *Hrvatskoj enciklopediji* (1941–45). Tako je glavni urednik *Hrvatske enciklopedije*, M. Ujević postao Krležinim pomoćnikom i preuzeo vođenje organizacijsko-stručnih poslova. Započinje tako rad na bibliografskom katalogu za potrebe *EJ*, izrada više priručnika i uputa te *Anala* (I, II, III) Leksikografskog zavoda. Zbog okupljanja ideološki »nepodobnih« suradnika, Zavod i K. bivaju napadnuti u tisku, no K. odlučno istupa i prekida kampanju (*Odgovor na pismo »Da li je to moguće«, Naprijed*, 1952, 18). Zavod je u razdoblju Krležine pune aktivnosti objavio: *Pomorsku enciklopediju* (I. izd. 1954–64; II. izd. 1972–75); *Enciklopediju Jugoslavije* (I. izd. 1955–71); *Encik-*

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD, Krleža za radnim stolom

lopediju Leksikografskog zavoda (I. izd. 1955–64; II. izd. 1966–69); *Bibliografiju rasprava, članaka i književnih radova* (I. izd. 1956–68); *Medicinsku enciklopediju* (I. izd. 1957–65; II. izd. 1967–70); *Muzičku enciklopediju* (I. izd. 1958–63; II. izd. 1971–74); *Enciklopediju likovnih umjetnosti* (I. izd. 1959–66); *Šumarsku enciklopediju* (I. izd. 1959–63); *Tehničku enciklopediju* (I. izd. 1963–73); *Otorinolaringologiju* (I. izd. 1966); *Poljoprivrednu enciklopediju* (I. izd.

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD, Krležina radna soba

1967–73); *Enciklopediju fizičke kulture* (I. izd. 1975–77); *Leksikon JLZ* (I. izd. 1974); *Atlas svijeta* (I. izd. 1961; V. izd. 1974). K. je sudjelovao u pripremanju za II. izd. *EJ*, idejni je začetnik i *Hrvatskoga biografskog leksikona*. Bio je glavnim urednikom I. izd. *EJ* te 1. sv. II. izdanja *EJ*; uz M. Kostrenčića glavnim urednikom 1. i 2. sv. *Enciklopedije Leksikografskog zavoda (Opće)*. Uz to što je osmislio, te svojim duhom i viđenjem izgradio I. izd. *EJ*, Krležin je autorski i redaktorski prinos vidljiv i u drugim zavodskim edicijama. To se posebno odnosi na teme povijesnoga i estetsko-umjetničkoga kompleksa. Kao redaktor, čitao je sve važnije članke za *EJ* te članke za *Opću*, *Likovnu* i *Muzičku enciklopediju*. Zapisi, osvrti i eseji nastali kao *marginalia lexicographica*, objavljeni su u knjizi *99 varijacija* (Beograd 1972) i u *Sabranim djelima*, a dio se nalazi u Krležinoj ostavštini. Uz djelatnosti vezane uz Zavod, Krležin je ured na I. katu Strossmayerova trga 4 u Zagrebu bio dugi niz godina stjecištem mnogih prominentnih ličnosti kulturnog i društvenog života iz zemlje i inozemstva. Nakon požara što je zahvatio III. kat zgrade na Strossmayerovu trgu u lipnju 1977, K. više nije dolazio u Zavod, a o radu su ga izvješćivali suradnici.

LIT.: R. Čolaković, Kazivanja o jednom pokoljenju, Sarajevo-Beograd 1964; Dokumentacija o proslavi 25. obljetnice JLZ-a, Bilten JLZ-a, 1976; S. Lasić, Krleža. Kronologija života i rada, Zagreb 1982; V. Visković, Enciklopedizam Miroslava Krleže, Radovi Leksikografskog zavoda, 1991, 1, str. 133–150. J. S. R.

LENDIĆ, Ivo, pjesnik, kritičar i novinar (Janjina, Pelješac, 4. VI. 1908 – Igrač, Argentina, 1. IV. 1982). Gimnaziju završio u Dubrovniku; u Zagrebu studirao psihologiju i filozofiju. Za II. svj. rata bio dopisnik iz Rima, a poslije rata živio u Argentini. Objavio je dvije zbirke pjesama (*Lirika*, 1930; *Angelusi*, 1936). Uređivao je časopis *Luč* te *Hrvatsku stražu* u kojoj je bio i vrlo plodan kritičarski suradnik. U emigraciji je uređivao *Glas sv. Antuna*, a objavljivao je i pjesme i eseje.

S izrazitim katoličkim opredjeljenjem Lendić od 30-ih do 40-ih godina prati Krležino djelovanje (kao urednik *Hrvatske straže*), pišući uglavnom negativno o njemu kao o vodećem marksistu u hrvatskoj književnosti. U početku još tolerantan, spominjući samo kako Krleži šteti prevelika idejnost, ali hvaleći ga što je negativno ocijenio modernistički larpurlartizam u nas, poslije – posebno u vrijeme izlaženja časopisa *Danas* (1934) – dolazi do vrlo oštre polemike. Lendić spočitava Krleži da je »pobjegao« u Beograd i tako iznevjerio Hrvatsku. K. u svojim vehementnim odgovorima, posebno u polemici oko brošure *Komunizam ili Socijalni Nacionalizam?* Lendića naziva običnim lašcem, smatrajući ga »simptomom nezdravog sumraka u tim časnim kaptolskim prilikama«. I u *Dijalektičkom antibarbarusu* (*Pečat*, 1939, 8–9), a u povodu Lendićeve kritike časopisa *Pečat*, K. Lendića svrstava u »družbu metafizičkih tresigača i aristokratskih pti-

ca, dvopapkara i troglodita« – zajedno s Lj. Marakovićem i J. Šimrakom, direktorom *Hrvatske straže*.

BIBL. M. K.: Jedna brošura o socijalnom nacionalizmu i Lendićeve savjest, *Danas*, 1934, knj. II, br. 4.

BIBL. I. L.: Dekadencija Miroslava Krleže, *Luč*, 1930–31, 9–10; Književni pregled, *Hrvatska straža*, 3. V. 1933; Medovina g. Miroslava Krleže, *ibid.*, 15. IV, 23. IV. i 7. V. 1933; Kako piše g. Krleža, *ibid.*, 16. V. i 4. VI. 1933; Opća reakcija hrvatskih časopisa na marksizam, *ibid.*, 14. VII. 1933; Pregled marksističke literature, *ibid.*, 27. i 29. VII. 1933; Pregled lirike, *ibid.*, 3. i 5. VIII. 1933; Književni pregled. Konstatacija o hrvatskom katoličkom eseju. S literarnim marksizmom treba već jednom radikalno obračunati, *ibid.*, 14. XII. 1933; Idejna strujanja u našoj književnosti i 1933. godina, *ibid.*, 1. I. 1934; Nakon Krležina bijega iz Zagreba. Njegov napadaj na katolicizam i Zagreb kao »odgovor« u novopokrenutom časopisu »*Danas*«, *ibid.*, 31. I. 1934; »Književnik« o denunciranju, *ibid.*, 7. II. 1934; Marksistički moral, *ibid.*, 4. III. 1934; Pregled marksističke literature, *ibid.*, 18. i 20. III. i 24, 25, 26. i 27. IV. 1934; Slobodni zidari, Hanžeković, Miroslav Krleža i dr. Pernar, *ibid.*, 20. XI. 1936; Novi marksistički časopis u Zagrebu, *ibid.*, 1939, 23; Krležin olimpijski mir. Što je napisao g. Krleža u časopisu »*Pečat*«, *ibid.*, 5. III. 1939; Novi broj »*Pečata*«, *ibid.*, 1939, 85; Polemika među marksističkim književnicima, *ibid.*, 20. IX. 1940; Beskrajne polemike. Previranja među lijevim književnicima. Za i protiv g. Miroslava Krleže, *ibid.*, 10. X. 1940.

M. Šel.

»LENJIN« → »NAD GROBOM VLADIMIRA ILJIČA ULJANOVA LENJINA«

LENJIN, Vladimir Iljič (pravo ime **Uljanov**), teoretičar marksizma i vođa oktobarske revolucije (Simbirsk, 22. IV. 1870 – Gorki kraj Moskve, 21. I. 1924). Diplomirao pravo u Sankt-Peterburgu. God. 1895. organizirao Savez borbe za oslobođenje radničke klase; iste godine proganjan je u Sibir na tri godine; 1903. osniva boljševičku partiju. Za I. svj. rata vodi propagandu za pretvaranje imperijalističkoga rata u građanski. Nakon što je u veljači 1917. u Rusiji pobijedila buržoasko-demokratska revolucija vraća se u Rusiju iz emigracije i istupa s tzv. aprilskim tezama o borbi za socijalističku revoluci-

VLADIMIR ILJIČ LENJIN

